

Návrh štvrtej smernice Európskeho parlamentu a Rady v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu

Anotácia: Napriek faktu, že Európska únia v súčasnosti už disponuje súborom opatrení na boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, je nevyhnutné tieto opatrenia zosúladiť s nedávnymi úpravami medzinárodných odporúčaní v tejto oblasti a eliminovať tak priestor na „práčske“ aktivity zločincov. Aké zmeny nám prinesie nová celoúnijná úprava v oblasti ochrany pred praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu? Budú tieto zmeny postačujúce, aby vedeli pružne reagovať na vynaliezavosť páchatel'ov? Prinesú tieto zmeny aj určité výhody pre povinné subjekty? Na tieto a podobné otázky budeme hľadať odpovede v tomto článku.

Kľúčové slová: pranie špinavých peňazí, financovanie terorizmu, domáca politicky exponovaná osoba, daňová trestná činnosť, hodnotenie rizík, skutočné vlastníctvo, finančná spravodajská jednotka.

Vytvorenie jednotného trhu a odstránenie prekážok voľnému pohybu kapitálu, tovaru a služieb v rámci Európskej únie prinieslo nielen príležitosť na slobodné a jednoduchšie podnikanie, ale aj na pranie špinavých peňazí a finančnú kriminalitu. Bolo nevyhnutné, aby aj Európska únia reagovala na tieto negatívne vplyvy a prijala tak opatrenia na ochranu finančného systému pred zneužitím na pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu. Boli preto postupne prijímané tzv. kompenzačné opatrenia.¹

V rámci Európskej únie sa postupne zaviedol rozvinutý rámec boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, ktorý stanovuje minimálne pravidlá, ktoré musia byť implementované do vnútroštátnych právnych poriadkov jednotlivých členských štátov. Napriek tomu, že tieto pravidlá a postupy sa v priebehu niekoľkých rokov vyvíjali, rozširovali svoju pôsobnosť tak, že každá ich zmena reflektovala snahu o zamedzenie nových cestičiek pre „práčske“ aktivity zločincov, tento rámec je neustále konfrontovaný s novými prípadmi prania špinavých peňazí a financovania terorizmu a aj napriek jeho spoľahlivosti nie je voči nim imúnny.

Odhadovaná výška finančných prostriedkov, ktoré sú k dispozícii na pranie špinavých peňazí, sa ročne pohybuje okolo 2 – 5 % celosvetového HDP², pričom aj najnižší odhad zdôrazňuje závažnosť tohto problému a potrebu aktualizovať a posilniť existujúce medzinárodné normy. Z týchto dôvodov vo februári 2012 Finančná akčná skupina (ďalej len „FATF“) vykonala dôslednú revíziu svojich odporúčaní, na ktoré v tejto oblasti od konca roku 2013 nadväzuje aj proces hodnotenia súladu vnútroštátnych právnych predpisov jednotlivých štátov.

Súčasne s týmto procesom bola v rámci Európskej únie v apríli 2012 publikovaná Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o uplatňovaní Smernice 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (COM(2012) 168 final). Súčasný stav jej uplatňovania bol ohodnotený ako pomerne dobrý a neboli zistené žiadne zásadné nedostatky. Zároveň však bolo konštatované, že Smernicu 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (ďalej len „tretia smernica“) je potrebné aktualizovať v súlade s revidovanými odporúčaniami FATF a zároveň je nutné

¹ FENYK, J., SVÁK, J. Europeizace trestního práva. s. 24.

² Money-Laundering and Globalization. [online]. [cit. 2013-27-12]. Dostupné na internete:<<http://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>>.

zvážiť otázku harmonizácie budúceho rámca Európskej únie a zamerať sa na zvyšovanie účinnosti pravidiel.³

Vyplynula tak potreba revízie opatrení EÚ a posilnenia rámca boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, najmä ich orientácia na účinnosť systému, rozšírenie rozsahu pôsobnosti, ktorého cieľom má byť zamedzenie nových hrozieb a zraniteľných miest.

S cieľom posilniť represívne reakcie EÚ na pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu vydala Európska komisia 5. februára 2013 Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (COM(2013) 45 final) (ďalej len „návrh štvrtej smernice“). Návrh štvrtej smernice bol publikovaný súčasne s Návrhom nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o údajoch, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov (COM(2013) 44 final) (ďalej len „návrh nariadenia o údajoch“). Oba návrhy majú za úlohu posilniť existujúce pravidlá EÚ v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

V súvislosti s revíziou opatrení v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu považujeme za dôležité, skôr ako sa budeme venovať samotnému návrhu štvrtej smernice, spomenúť aspoň okrajovo opatrenia, ktoré prináša návrh nariadenia o prevodoch, ktorým by sa mala zabezpečiť transpozícia 16. odporúčania FATF zameraného na elektronické peniaze.

Zámerom návrhu nariadenia o prevodoch je eliminovať existujúce medzery v transparentnosti pri prevodoch finančných prostriedkov, a to najmä zahrnúť údaje o príjemcovi medzi povinné údaje, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov, aby sa tak zvýšila dosledovateľnosť týchto prevodov a aj možnosť predchádzania praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, ich vyšetrovania a odhaľovania.

Za rovnako dôležité považujeme aj povinnosť poskytovateľa platobných služieb príjemcu v prípade prevodov finančných prostriedkov presahujúcich 1000 eur, ak je poskytovateľ platobných služieb príkazcu usadený mimo EÚ, overovať totožnosť príjemcu, ak tento nebol identifikovaný už predtým, a taktiež zaviesť účinné postupy a nadväzné opatrenia zohľadňujúce riziká, kedy vykonať, odmietnuť alebo pozastaviť prevody finančných prostriedkov, ak chýbajú požadované údaje.

Návrh nariadenia o prevodoch oproti súčasne platnému nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady č. 1781/2006 o údajoch o príkazcovi, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov (ďalej len „nariadenie č. 1781/2006“) precíznejšie a striktnejšie v čl. 17 až 22 samostatnej kapitoly IV – Sankcie a monitorovanie stanovuje povinnosť uplatňovania administratívnych opatrení a sankcií v prípadoch porušenia tohto nariadenia. Taktiež nariaďuje povinnosť zverejňovania uložených administratívnych sankcií a opatrení. Novinkou oproti úprave nariadenia č. 1781/2006 je povinnosť členských štátov do 24 mesiacov od nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia oznámiť Európskej komisii a Spoločnému výboru EBA⁴, EIOPA⁵ a ESMA⁶ (na ich spoločné pomenovanie ďalej

³ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o uplatňovaní Smernice 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (COM(2012) 168 final).

⁴ EBA – Európsky orgán pre bankovníctvo, zriadený na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo) a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/78/ES.

⁵ EIOPA – Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov, zriadený na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1094/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov) a mení sa a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/79/ES.

používame „Európske orgány dohľadu“ alebo „ESA“) pravidlá týkajúce sa administratívnych opatrení a sankcií za porušenie tohto nariadenia, ktoré musia byť súčasne účinné, primerané a odrádzajúce, pričom aj ich samotné vykonávanie musí byť efektívne.⁷

Takéto spresnenie a doplnenie úpravy v oblasti poskytovania platobných služieb – elektronických peňazí má podľa nášho názoru pozitívny dosah najmä v trestnom stíhaní, keď práve orgány činné v trestnom konaní budú mať možnosť dopátrať sa bez väčších ťažkostí základných údajov o príkazcoch finančných prevodov, ktoré sú nevyhnutné pri odhaľovaní, vyšetrowaní a trestnom stíhaní teroristov a iných páchatel'ov trestných činov a pri sledovaní ich majetku.

Návrhom štvrtej smernice mala Európska komisia v úmysle najmä posilniť represívnu reakciu EÚ na pranie špinavých peňazí a – ako je to uvedené v dôvodovej správe k návrhu štvrtej smernice – plánuje postupnú harmonizáciu trestného práva v súvislosti s trestným činom prania špinavých peňazí na základe čl. 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.⁸

Oproti súčasnej úprave tretej smernice návrh štvrtej smernice prináša niekoľko zmien, najmä:

1. rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice,
2. zaradenie daňovej trestnej činnosti medzi predikatívne trestné činy,
3. zavedenie rizikovo orientovaného prístupu,
4. posilnenie opatrení v oblasti zjednodušenej a zvýšenej povinnej starostlivosti a zavedenie pojmu domáca politicky exponovaná osoba,
5. zlepšenie dostupnosti informácií o skutočnom vlastníkovi,
6. zavedenie tzv. domovských a hostiteľských povinností dohľadu,
7. zlepšenie cezhraničnej spolupráce medzi finančnými spravodajskými jednotkami,
8. zavedenie súboru minimálnych pravidiel administratívnych opatrení a sankcií,
9. ustanovenie pravidiel spracovania osobných údajov.

1. Rozsah pôsobnosti návrhu štvrtej smernice je rozšírený v dôsledku zníženia prahových hodnôt pri realizácii povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi obchodníkmi s tovarmi z pôvodných 15 000,- eur na 7 500,- eur, v prípade hotovostných transakcií. Toto opatrenie reflektuje snahu predísť využívaniu veľkých hotovostných platieb na pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu.⁹

Návrh štvrtej smernice ďalej rozširuje pôsobnosť úpravy v oblasti ochrany pred praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu na celú oblasť hazardných služieb tak, že do okruhu povinných subjektov zaraďuje všetkých prevádzkovateľov hazardných hier. Podľa tretej smernice sú za povinné subjekty určené len kasína, pričom je na mieste sa domnievať, že práve ostatní prevádzkovatelia hazardných hier sú zraniteľnejší voči ich zneužívaniu na pranie špinavých peňazí a páchanie ďalšej trestnej činnosti.¹⁰ Všetci prevádzkovatelia hazardných hier v zmysle návrhu štvrtej smernice budú povinní uplatňovať

⁶ ESMA – Európsky orgán pre cenné papiere a trhy, zriadený na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1095/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre cenné papiere a trhy) a mení sa a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/77/ES.

⁷ Návrh nariadenia o údajoch čl. 17 ods. 3.

⁸ Návrh štvrtej smernice, časť - Dôvodová správa, s. 2.

⁹ Odôvodnenie č. 6 návrhu štvrtej smernice.

¹⁰ V zmysle čl. 3 ods. 10 návrhu štvrtej smernice sa za „služby v oblasti hazardných hier“ považujú všetky služby, ktoré zahŕňajú peňažné uzatvorenie stávky v hazardných hrách vrátane tých, ktoré nesú v sebe prvok zručnosti, ako napríklad lotérie, kasínové hry, pokrové hry a stávkové transakcie, ktoré sú prevádzkované na fyzickom mieste alebo akýmikoľvek prostriedkami na diaľku, elektronicky alebo prostredníctvom inej technológie umožňujúcej komunikáciu a na individuálnu žiadosť príjemcu služieb.

opatrenia povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientom pri každej transakcii vo výške 2 000,- eur alebo viac.

Podľa nášho názoru príslušná úprava by mala mať pozitívny vplyv na zníženie rizika súvisiaceho so sektorom hazardných hier, na druhej strane prepojenie identifikácie uskutočnenej pri vstupe do priestorov týchto zariadení a uzatvárania peňažných stávok by zmiernilo zaťaženie a zjednodušilo postupy, ktoré musia tieto povinné osoby implementovať do svojich interných postupov vo vzťahu k povinnej starostlivosti.

2. Návrh štvrtej smernice explicitne rozširuje oblasť predikatívnych trestných činov o daňovú trestnú činnosť a zdôrazňuje tak zahrnutie daňových trestných činov do rozsahu pôsobnosti návrhu štvrtej smernice bez ohľadu na to, či súvisia s priamymi alebo nepriamymi daňami. Tento krok by mohol pomôcť nielen pri odhaľovaní prípadov prania špinavých peňazí, ale aj pri odhaľovaní daňovej trestnej činnosti. Ešte viac by sa tak mohla zintenzívniť a posilniť spolupráca medzi finančnou správou a finančnou spravodajskou jednotkou pri identifikovaní a získavaní relevantných údajov pre daňové či trestné konanie.

3. Návrh štvrtej smernice oproti tretej smernici vyjadruje snahu o zavedenie tzv. rizikovo orientovaného prístupu, t. j. osobitného prístupu k hodnoteniu rizika prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.¹¹ Od členských štátov sa v prvom rade vyžaduje, aby sami vedeli definovať tieto riziká, rozumeli im a boli schopní prijímať primerané opatrenia na ich zmiernenie. Rovnako každý členský štát musí vykonávať hodnotenie tak, aby vedel efektívne aktualizovať svoje opatrenia a sprístupniť svojim povinným subjektom príslušné informácie, aby aj oni sami vedeli vykonávať vlastné hodnotenie rizík v súvislosti s práním špinavých peňazí a financovaním terorizmu. Členské štáty sú ďalej povinné zabezpečiť, aby povinné subjekty prijali potrebné opatrenia na určenie a hodnotenie rizík prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, zohľadňujúc rizikové faktory ako typ klienta, krajinu pôvodu alebo geografickú oblasť, typ produktu, služby, transakcie alebo využitého distribučného kanálu.

Všetky tieto kroky by mali byť primerané povahe a veľkosti povinného subjektu. Príslušnému orgánu (ako napríklad orgánu dohľadu) v členských štátoch by sa malo následne umožniť dôkladné preskúmanie rozhodnutí, ktoré takto prijali povinné subjekty. V konečnom dôsledku subjekty, ktoré prijali tento rizikovo orientovaný prístup, budú plne zodpovedné za rozhodnutia, ktoré prijímú.¹²

Tento prístup je doplnený o hodnotenie a spoločné stanovisko k rizikám prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ktoré ovplyvňujú vnútorný trh ako celok vypracovaním hodnotenia je podľa návrhu štvrtej smernice poverený ESA, a to do dvoch rokov od nadobudnutia účinnosti tejto smernice. Návrh štvrtej smernice predpokladá nielen sprístupnenie tohto nadnárodného hodnotenia pre všetky členské štáty a povinné subjekty, ale súčasne aj sprístupnenie hodnotení jednotlivých členských štátov, čo by malo byť východiskom pre osobitný prístup k hodnoteniu rizika. Členské štáty by si tak mohli vymieňať informácie o svojich vnútroštátnych skúsenostiach v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu v rámci celej EÚ.

Návrh štvrtej smernice teda predpokladá v rámci hodnotenia rizika nielen akési celoúnijné hodnotenie a prístup k jednotlivým rizikám, ktoré vyplývajú z prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ale zohľadňuje aj národné anomálie a aj jednotlivé osobitosti povinných subjektov. Dáva tak možnosť implementovať opatrenia ochrany takpovediac „na mieru“ pre jednotlivé povinné subjekty, aby čo najlepšie vedeli pokryť riziká, ktoré pre dané povinné subjekty vyplývajú a s ktorými sú tieto konfrontované. Samotný návrh štvrtej

¹¹ Čl. 6 až 8 návrhu štvrtej smernice.

¹² Návrh štvrtej smernice, časť - Dôvodová správa, s. 10

smernice vo svojom odôvodnení vyjadruje snahu, aby sa pri uplatňovaní ustanovení smernice zohľadňovali charakteristické znaky a potreby malých povinných subjektov, ktoré patria do rozsahu jej pôsobnosti, a aby sa im zabezpečilo také zaobchádzanie, ktoré je primerané osobitným potrebám malých povinných subjektov a povahe ich podnikania.¹³ V praxi by to mohlo priniesť napríklad pre malé spoločnosti zjednodušenie povinnosti vypracovať vlastný program ochrany povinného subjektu s ohľadom na riziká prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ktorým táto spoločnosť reálne čelí.

4. V oblasti vykonávania povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientom návrh štvrtej smernice posilňuje opatrenia v oblasti zjednodušenej a zvýšenej povinnej starostlivosti. Na rozdiel od tretej smernice návrh štvrtej smernice pri zjednodušenej povinnej starostlivosti nepovoľuje uplatňovanie výnimiek. Vykonanie zjednodušenej povinnej starostlivosti musí byť odôvodnené na základe nižšieho rizika, pričom sú súčasne stanovené minimálne požiadavky na faktory, ktoré znižujú rizikovosť a ktoré treba zohľadňovať.¹⁴

Dôležitou novinkou je fakt, že návrh štvrtej smernice taktiež predpokladá do 2 rokov od nadobudnutia účinnosti tejto smernice vydanie usmernenia ESA určeného príslušným orgánom a povinným subjektom v situáciách, keď je vhodné realizovať zjednodušenú povinnú starostlivosť vo vzťahu ku klientovi.¹⁵

Návrh štvrtej smernice rozšíril uplatňovanie zvýšenej starostlivosti aj na domáce politicky exponované osoby (ktoré majú pobyt v danom členskom štáte EÚ) a osoby, ktorým je alebo bola zverená významná funkcia medzinárodnou organizáciou. Dosiaľ sa tieto pravidlá uplatňovali len voči zahraničným osobám, pričom však v rámci medzinárodnej iniciatívy boja proti korupcii považujeme za správne pokladať aj domáce osoby, ktoré zastávajú alebo zastávali verejne významné posty, za zvýšené riziko a je nevyhnutné k nim pristupovať so zvýšenou obozretnosťou.

V úprave návrhu štvrtej smernice však nenastala zmena v uplatňovaných pravidlách pri zvýšenej starostlivosti vo vzťahu k politicky exponovaným osobám, len sa rozšíril okruh týchto osôb. Rovnako ako v tretej smernici sú pri týchto osobách stanovené povinnosti, ako získať súhlas vrcholového manažmentu na založenie obchodných vzťahov alebo na ich pokračovanie s týmito klientmi, prijať primerané opatrenia na zistenie zdroja bohatstva a zdroja finančných prostriedkov obchodného vzťahu alebo transakcie, ktorých sa to týka, a priebežne a podrobne uskutočňovať monitorovanie týchto obchodných vzťahov.

Návrh štvrtej smernice ďalej pri realizácii zvýšenej starostlivosti predvída posudzovanie faktorov, ktoré zvyšujú rizikovosť a ich informatívny prehľad je stanovený v prílohe III návrhu štvrtej smernice. Taktiež sa predpokladá do 2 rokov od jej účinnosti vydanie usmernenia ESA pre situácie, keď je vhodné uplatňovať zvýšenú povinnú starostlivosť vo vzťahu ku klientovi. Tu by sme radi zdôraznili a vyjadrili súhlas s výhradou Slovenskej republiky k dvojročnej lehote na vypracovanie stanoviska ESA tak, aby sa lehota skrátila na termín do 1 roka od nadobudnutia účinnosti smernice, aby mohli spoločné stanovisko ESA použiť členské štáty už pri vykonávaní vlastných hodnotení podľa čl. 7 ods. 3 návrhu štvrtej smernice.¹⁶

¹³ Odôvodnenie č.18 návrhu štvrtej smernice.

¹⁴ Informatívny prehľad týchto faktorov tvorí prílohu II k Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

¹⁵ V súlade s článkom 16 nariadenia (EÚ) č. 1093/2010, nariadenia (EÚ) č. 1094/2010 a nariadenia (EÚ) č. 1095/2010.

¹⁶ Návrh predbežného stanoviska k Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. [online]. [cit. 2013-30-12]. Dostupné na internete: <<https://lt.justice.gov.sk/Document/DocumentDetails.aspx?instEID=44&matEID=6064&docEID=300144&docFormEID=-1&docTypeEID=1&langEID=1>>.

Podľa ustanovení tretej smernice sa vyžadovalo, aby sa prijímali rozhodnutia o tom, či opatrenia tretích krajín v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu sú rovnocenné s ustanoveniami EÚ. Tieto informácie sa potom používali na to, aby sa umožnili výnimky v prípade určitých aspektov povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi. Zo znenia návrhu štvrtej smernice sa vypúšťajú ustanovenia týkajúce sa tzv. pozitívnej „rovnocennosti“, keďže vo vzťahu k režimu povinnej starostlivosti sa uplatňuje viac rizikovo orientovaný prístup a používanie výnimiek len na základe geografických faktorov je považované za menej dôležité.

5. Z pohľadu ochrany pred práním špinavých peňazí a financovaním terorizmu je požiadavka presných a aktuálnych informácií o skutočnom vlastníkovi, teda identifikácie fyzickej osoby, ktorá si uplatňuje vlastnícke právo alebo vykonáva kontrolu nad právnickou osobou, rozhodujúcim faktorom pri sledovaní páchatel'ov trestných činov, ktorí by inak mohli skryť svoju totožnosť za riadiacu či komplikovanú majetkovú štruktúru právnických osôb. Vo vzťahu k zisteniu skutočného vlastníctva návrh štvrtej smernice navrhuje nové opatrenia¹⁷ s cieľom poskytnúť väčšiu zrozumiteľnosť, presnosť, prístupnosť a aktuálnosť týchto informácií. Členským štátom sa stanovuje povinnosť, aby zabezpečili uchovávanie informácií o skutočnom vlastníctve samotnými právnickými osobami a umožnili sprístupňovanie týchto informácií príslušným orgánom a povinným subjektom.

Samotné určenie percentuálneho vlastníckeho podielu spoločníka neznamená automaticky zistenie skutočného vlastníka, ide však o primárny dôkaz, ktorý treba zohľadniť a ktorý môže byť východiskovým bodom pri zisťovaní skutočného vlastníctva. Identifikácia a overenie skutočných vlastníkov by mala vždy sledovať majetkový reťazec, a ak je to nevyhnutné, analýza by sa mala rozšíriť o právnické osoby, ktoré vlastní d'alsie právnické osoby, až kým nie je zistená fyzická osoba, ktorá si uplatňuje vlastnícke právo alebo vykonáva kontrolu nad právnickou osobou, ktorá je klientom povinného subjektu. Práve stanovenie povinnosti pre právnické osoby a správcov, aby informácie o svojej vlastníckej štruktúre mali vždy k dispozícii, je dôležitým krokom vpred. Uplatňovanie týchto nových pravidiel si však bude vyžadovať ich dôslednú implementáciu nielen do noriem ochrany pred práním špinavých peňazí a financovaním terorizmu jednotlivých členských štátov, ale bude nevyhnutné novelizovať aj úpravu obchodného práva, vedenia obchodného registra a rozsahu informácií, ktoré sú nevyhnutné na založenie a d'alsiu činnosť právnických osôb.

6. Pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu sú medzinárodnými fenoménmi, a preto by úsilie bojovať proti nim malo mať globálny charakter. Z tohto dôvodu sme uvítali iniciatívu návrhu štvrtej smernice, ktorá zavádza tzv. domovské a hostiteľské povinnosti dohľadu pre pobočky a dcérske spoločnosti nachádzajúce sa v iných členských štátoch, než v ktorých je centrála, kde budú musieť platiť pravidlá boja proti praniu špinavých peňazí hostiteľského štátu. Rovnako sa posilní aj spolupráca medzi domovskými a hostiteľskými orgánmi dohľadu. Podľa čl. 42 návrhu štvrtej smernice nové pravidlá pre pobočky a dcérske spoločnosti, ktoré sú súčasťou skupiny, zahŕňajú povinnosť uplatňovať celoskupinové politiky a postupy vrátane politik na ochranu osobných údajov a postupov na výmenu informácií v rámci skupiny na účely boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Uvedené politiky a postupy sa majú aplikovať na úrovni pobočiek a dcérskych spoločností, v ktorých povinné subjekty vlastní väčšinový podiel v členských štátoch, ale aj v tretích krajinách.

V prípade, že majú povinné subjekty pobočky alebo dcérske spoločnosti umiestnené v tretích krajinách, v ktorých sú v tejto oblasti uplatňované pravidlá nedostatočné, mali by sa aj

¹⁷ Osobitná kapitola III – informácie o skutočnom vlastníctve, čl. 29 až 30 návrhu štvrtej smernice

na tieto vzťahovať normy členského štátu únie, aby sa predišlo uplatňovaniu úplne odlišných noriem v rámci inštitúcie alebo skupiny inštitúcií. Dosiahlo by sa tak účinné zvládnutie rizika prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu. V prípade, že uplatňovanie uvedených noriem nie je možné, stanovuje sa povinnosť oznámiť túto skutočnosť príslušným orgánom domovského členského štátu. Návrh štvrtej smernice dáva možnosť príslušným orgánom v domovskej krajine v prípadoch, že nie sú dodatočné opatrenia postačujúce, zvážiť ďalšiu činnosť, prípadne požiadať finančnú skupinu o zatvorenie jej prevádzok v hostiteľskej krajine.

7. Na globálny rozmer prania špinavých peňazí a financovania terorizmu a snahu riešiť tieto problémy čo najúčinnnejšie nadväzujú aj nové ustanovenia návrhu štvrtej smernice, ktoré chcú zlepšiť cezhraničnú spoluprácu medzi finančnými spravodajskými jednotkami. Tieto predpokladajú efektívnejšiu koordináciu vrátane výmeny informácií medzi finančnými spravodajskými jednotkami v rámci EÚ.

Považujeme za dôležité ešte raz zdôrazniť význam iniciatívy spolupráce s ESA, pričom návrh štvrtej smernice stanovuje členským štátom povinnosť poskytovať týmto orgánom všetky potrebné informácie, aby bolo možné z ich strany adekvátne a efektívne vykonať posúdenie a poskytnúť stanovisko k rizikám, ktorým čelí EÚ v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

S tým súvisí aj väčší dôraz na osobitný prístup k hodnoteniu rizika (rizikovo orientovaný prístup), v rámci ktorého sa vyžaduje okrem iného aj usmernenie pre členské štáty a finančné inštitúcie, ak ide o faktory, ktoré by sa mali zohľadňovať pri uplatňovaní zjednodušenej a zvýšenej povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, ale aj v prípade využívania rizikovo orientovaného prístupu pri dohľade. Európske orgány dohľadu boli okrem toho poverené vytvorením regulačných technických noriem v prípade určitých problémov, keď finančné inštitúcie musia upraviť svoje vnútorné kontroly s cieľom riešiť špecifické situácie.¹⁸

8. V oblasti sankcií úprava tretej smernice stanovila všeobecnú povinnosť členských štátov zaviesť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie vo vnútroštátnom práve pre prípady nerešpektovania vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice. Nešpecifikovala však obsah a spôsob uplatňovania týchto sankcií. Z tohto dôvodu majú v súčasnosti členské štáty rôznorodé administratívne opatrenia a sankcie postihujúce porušenia implementovaných preventívnych opatrení v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Táto rozmanitosť by však mohla mať negatívny vplyv na úsilie v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a existuje riziko, že reakcia únie by bola nejednotná. Návrh štvrtej smernice preto reaguje na túto potrebu a vo svojich ustanoveniach čl. 55 až 58 zavádza súbor minimálnych pravidiel s cieľom posilniť administratívne sankcie v prípade systematického porušovania kľúčových požiadaviek návrhu štvrtej smernice, a to konkrétne v prípade porušenia povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, vedenia záznamov, ohlasovania podozrivých transakcií a vnútorných kontrol.

Vo svojom čl. 56 ods. 2 návrh štvrtej smernice stanovuje minimálne administratívne opatrenia a sankcie, ktoré by sa mali uplatňovať v prípadoch, ak sa preukáže u povinných subjektov systémové zlyhanie v súvislosti s požiadavkami smernice. Členské štáty rovnako musia zabezpečiť uverejňovanie takto uložených sankcií alebo opatrení bez zbytočného odkladu vrátane informácií o druhu a povahe porušenia a totožnosti osôb zodpovedných zaň, pokiaľ by takéto zverejnenie vážne neohrozilo stabilitu finančných trhov. V prípade, že by uverejnenie spôsobilo neprimeranú ujmu dotknutým stranám, príslušné orgány uverejnia sankcie anonymne.¹⁹

¹⁸ Návrh štvrtej smernice, časť - Dôvodová správa, s. 11

¹⁹ Čl. 57 ods.1 návrhu štvrtej smernice

Do procesu vytvárania týchto minimálnych pravidiel administratívnych opatrení a sankcií sa v zmysle návrhu štvrtej smernice zapájajú aj ESA, ktoré majú povinnosť do 2 rokov od nadobudnutia účinnosti tejto smernice vydať usmernenie pre túto oblasť. V rámci uplatňovania návrhu štvrtej smernice musia členské štáty zabezpečiť, aby uložením administratívnych opatrení a sankcií, ale aj trestnoprávných sankcií v súlade s vnútroštátnym právom nedochádzalo k porušovaniu zásady *ne bis in idem*.

9. V oblasti spracovania osobných údajov návrh štvrtej smernice odkazuje na smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 95/46/ES o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (ďalej len „smernica č. 95/46/ES“) v podobe, v akej je implementovaná do vnútroštátneho práva členských štátov, pričom zdôrazňuje potrebu dosiahnuť rovnováhu medzi efektívnosťou systémov, kontrol a preventívnymi opatreniami proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu na jednej strane a ochranou práv dotknutých osôb na druhej strane. Spracovanie osobných údajov by sa malo obmedziť na to, čo je striktné potrebné na dodržiavanie povinností stanovených v návrhu štvrtej smernice, vrátane vykonávania povinnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, prebiehajúceho monitorovania, vyšetrovania a ohlasovania nezvyčajných a podozrivých transakcií, identifikácie skutočného vlastníka právnickej osoby alebo právnych dojednaní, výmeny informácií príslušnými orgánmi a výmeny informácií finančnými inštitúciami.²⁰

Čl. 36 návrhu štvrtej smernice stanovuje, že v prípade, ak povinné subjekty, ich zamestnanci či riaditelia pri plnení svojich ohlasovacích povinností poskytujú tieto informácie v dobrej viere, nedopustili sa tým porušenia akéhokoľvek zákazu poskytovania informácií, ktorý sa ukladá zmluvou alebo akýmkoľvek legislatívnym, regulačným alebo administratívnym ustanovením a nezakladá sa tak zodpovednosť akéhokoľvek druhu pre tento povinný subjekt, jej riaditeľov či zamestnancov. Súčasne v zmysle čl. 58 návrhu štvrtej smernice členské štáty sú povinné zabezpečiť ochranu osobných údajov týkajúcich sa osoby, ktorá oznámi porušenia vnútroštátnych ustanovení príslušnými orgánmi, a to v súlade so zásadami stanovenými v smernici 95/46/ES.

Na záver by sme radi zhrnuli niektoré najpodstatnejšie zmeny, ktoré návrh štvrtej smernice oproti tretej smernici prináša, je to najmä sprísnenie pravidiel na určenie osôb, ktoré skutočne vlastnia spoločnosti, aby sa v najväčšej možnej miere eliminovala možnosť, že sa zločinci skrývajú v pozadí týchto spoločností. Ďalej ide o rozšírenie rozsahu pôsobnosti úpravy proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu aj na nové druhy podnikania, ako sú napríklad služby v oblasti hazardných hier. Rovnako budú prijaté jasnejšie pravidlá, ako majú povinné subjekty pristupovať k určitým kategóriám zákazníkov, pričom sa rizikovejší prístup bude uplatňovať aj na domáce politicky exponované osoby.

Zavádzajú sa pravidlá, ktoré sprísnia administratívne a sankčné opatrenia, a objavila sa aj požiadavka, aby príslušné orgány členských štátov koordinovali opatrenia pri riešení cezhraničných prípadov. Od povinných subjektov, ale aj príslušných národných orgánov sa očakáva progresívny prístup v oblasti posudzovania rizika a namiesto spoliehania sa na systém nepružných pravidiel sa bude viac pozornosti sústreďovať na reálny výkon identifikácie a znižovanie rizika prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Aj samotný návrh štvrtej smernice vo svojej časti (v dôvodovej správe) síce zdôrazňuje význam dosiaľ prijatých európskych legislatívnych opatrení, ale s ohľadom na stále sa meniacu povahu hrozieb prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ktoré sú podporované rozvojom technológií a prostriedkov a páchatelom trestnej činnosti sú k dispozícii, sa vyžaduje, aby dochádzalo k neustálemu upravovaniu právneho rámca v reakcii na tieto

²⁰ Návrh štvrtej smernice, časť - Dôvodová správa, s. 11

hrozby. A práve preto návrh štvrtej smernice predpokladá bližšiu zaangažovanosť povinných subjektov do tohto procesu.

Literatúra

FENYK, J., SVÁK. J. 2008. *Europeizace trestního práva*. Bratislava : Eurokódex, 2008. 233 s. ISBN 978-80-88931-88-1.

Money-Laundering and Globalization. [online]. [cit. 2013-27-12]. Dostupné na internete: <<http://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>>.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1781/2006 o údajoch o príkazcovi, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov.

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (COM(2013) 45 final).

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o údajoch, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov (COM(2013) 44 final).

Návrh predbežného stanoviska k návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. [online]. [cit. 2013-30-12]. Dostupné na internete: <<https://lt.justice.gov.sk/Document/DocumentDetails.aspx?instEID=44&matEID=6064&docEID=300144&docFormEID=-1&docTypeEID=1&langEID=1>>.

Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o uplatňovaní smernice 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (COM(2012) 168 final).

Smernica 2005/60/ES o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

Key words: money laundering, terrorism financing, domestic politically exposed persons, tax crime, risk assessment, real property, financial intelligence unit.

Summary

This article is focused on the latest initiative in the field of protection against money laundering and terrorist financing within the European Union. In the introduction, besides the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, we have partly pointed out the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Proposal on information accompanying transfers of funds which improves the traceability of transfers of funds and the prevention of money laundering and terrorist financing, too. Step by step we have highlighted specific changes brought out by the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing and analyzed them in comparison with the provisions of currently binding directive.

*Mgr. Lucia Oravcová
doktorandka
Paneurópska vysoká škola
Fakulta práva
Ústav verejného práva
Tomášikova 20*

821 02 Bratislava
e-mail: lucia.oravcova@unicreditgroup.sk

Recenzent: prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD.